

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่สัมพันธ์กับการใช้บริการการนวดไทยในคลินิกการแพทย์แผนไทย อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้ทำการศึกษาจากประชากรที่มารับบริการการนวดไทยจำนวน 122 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มารับบริการการนวดไทย ในพื้นที่ 5 ตำบล ที่จัดตั้งคลินิกการแพทย์แผนไทย จำนวน 382 คน ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป แสดงในตาราง 2-3

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมาใช้บริการการนวดไทย

แสดงในตาราง 4-13

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการไม่มาใช้บริการการนวดไทย

แสดงในตาราง 14-18

ส่วนที่ 4 สรุปประเด็นสัมภาษณ์ผู้บริหารในคลินิกการแพทย์แผนไทย

แสดงในตาราง 19-23

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ อายุ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มที่ไม่มาใช้บริการนวด		กลุ่มที่มาใช้บริการนวด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ				
- ชาย	137	36.1	45	37.2
- หญิง	243	63.9	76	62.8
อายุ				
- ต่ำกว่า 21 ปี	27	7.1	5	4.1
- 21 - 60 ปี	294	77	86	70.5
- 61 ปีขึ้นไป	61	16	31	25.4
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน				
- ต่ำกว่า 1,501 บาท	117	30.6	50	41.1
- 1,501-4,500 บาท	186	48.7	38	31.1
- 4,501 บาทขึ้นไป	79	20.7	34	27.9

จากตาราง 2 พบว่ากลุ่มที่มาใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 62.8 มีช่วงอายุ 21-60 ปี ร้อยละ 70.5 และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 1,501.- บาท ร้อยละ 41.1 ส่วนกลุ่มที่ไม่มาใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 63.9 มีช่วงอายุ 21-60 ปี ร้อยละ 77 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 1,501-4,500.- บาท ร้อยละ 48.7

ตาราง 3 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานภาพสมรส การศึกษา

ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มที่ไม่มาใช้บริการนวด		กลุ่มที่มาใช้บริการนวด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพ				
- โสด	69	18.1	12	9.8
- คู่	240	62.8	80	65.6
- หม้าย	63	16.5	26	21.3
- แยกกันอยู่	10	26.5	4	3.3
ระดับการศึกษา				
- ไม่ได้เรียน	19	5.1	6	4.9
- ประถมศึกษา	269	71.7	83	68
- มัธยมศึกษา	61	16.2	19	15.6
- อาชีวศึกษา	23	4.3	5	4.1
- อุดมศึกษา	10	2.7	9	7.4

จากตาราง 3 พบว่ากลุ่มที่มาใช้บริการส่วนใหญ่มีสถานภาพคู่ ร้อยละ 65.6 และส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 16.2

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการไม่มาใช้บริการนวดไทย ดังตาราง 4-13

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยนำด้านความรู้ต่อการนวดไทย จำแนกตาม รายชื่อและโดยรวมของกลุ่มที่ไม่ไปใช้บริการนวดไทย

ความรู้เกี่ยวกับการนวดไทย	$\bar{X}$	S.D.	ประมาณค่าเฉลี่ย ประชากรที่ระดับ ความเชื่อมั่น 95%	ระดับ ความคิดเห็น
1. การนวดทำให้ระบบ ไหลเวียนโลหิตดี	2.45	0.57	2.36-2.49	ปานกลาง
2. การนวดทำให้กล้ามเนื้อ อ่อนตัว ป้องกันโรค ปวดข้อได้	2.24	0.66	2.16-2.31	ปานกลาง
3. การนวดที่ได้ผลจะต้อง นวด กด บีบแรง ๆ	2.19	0.72	2.09-2.26	ปานกลาง
4. ผู้ที่มีโรคประจำตัว ไม่เป็นอุปสรรคต่อ การนวด	2.05	0.72	2.01-2.17	ปานกลาง
5. การนวดทำให้หายจาก โรคอัมพฤกษ์ได้	1.93	0.72	1.82-1.98	ปานกลาง
รวม	2.17	0.36	2.12-2.21	ปานกลาง

จากตาราง 4 พบว่ากลุ่มที่ไม่มาใช้บริการนวดไทยมีปัจจัยนำด้านความรู้ต่อการนวดไทยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อจำแนกตามรายชื่อพบว่าปัจจัยที่มีคะแนนมากที่สุดอยู่ในเรื่อง การนวดทำให้ระบบไหลเวียนโลหิตดี ค่าเฉลี่ย 2.36-2.49 รองลงมาในเรื่องการนวดทำให้กล้ามเนื้ออ่อนตัวป้องกันโรคปวดข้อได้ค่าเฉลี่ย 2.24 ส่วนที่มีคะแนนน้อยสุดอยู่ในเรื่อง การนวดทำให้หายจากโรคอัมพฤกษ์ได้ ค่าเฉลี่ย 1.82-1.98 ตามลำดับ

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยนำด้านทัศนคติต่อการนวดไทย
จำแนกตามรายข้อ และโดยรวมของกลุ่มที่ไม่มาใช้บริการนวดไทย

ทัศนคติต่อการนวดไทย	$\bar{X}$	S.D.	ประมาณค่าเฉลี่ย ประชากรที่ระดับ ความเชื่อมั่น 95%	ระดับ ความคิดเห็น
1. เป็นวัฒนธรรมที่ควรส่งเสริม อนุรักษ์	2.55	0.62	2.49-2.63	มาก
2. การนวดเป็นสิ่งที่มีความ มีประโยชน์ต่อสุขภาพ	2.39	0.59	2.30-2.44	ปานกลาง
3. การนวดทำให้เกิดภาวีสังคม ที่พึงพากันได้	2.16	0.67	2.09-2.24	ปานกลาง
4. การนวดไม่ช่วยให้หายจาก อาการปวดเมื่อยและคลาย เครียดได้	2.14	0.76	2.03-2.20	ปานกลาง
5. การนวดไทยทำให้ไม่ต้อง พึ่งยาแก้ปวด	1.97	0.74	1.87-2.03	ปานกลาง
รวม	2.24	0.37	2.19-2.27	ปานกลาง

จากตาราง 5 พบว่ากลุ่มที่ไม่มาใช้บริการนวดไทยมีปัจจัยนำด้านทัศนคติต่อการนวดไทยอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อจำแนกตามรายข้อพบว่าทัศนคติที่ดีถึงดีมากอยู่ในเรื่องเป็นวัฒนธรรมที่ควรส่งเสริมอนุรักษ์ ค่าเฉลี่ย 2.49-2.63 รองลงมาทัศนคติที่ดีในเรื่องการนวดที่มีคุณค่า มีประโยชน์ต่อสุขภาพ ค่าเฉลี่ย 2.30-2.44 ตามลำดับ

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยนำด้านความเชื่อต่อการนวดไทย
จำแนกตามรายชื่อ และโดยรวมของกลุ่มที่ไม่มาใช้บริการนวดไทย

ความเชื่อต่อการนวดไทย	$\bar{X}$	S.D.	ประมาณค่าเฉลี่ย ประชากรที่ระดับ ความเชื่อมั่น 95%	ระดับ ความคิดเห็น
1. การนวดเป็นศิลปะที่ถ่ายทอด มานาน ไม่เป็นอันตรายต่อ สุขภาพ	2.58	0.56	2.51-2.64	มาก
2. การประชาสัมพันธ์จะทำให้ ผู้ไปใช้บริการนวดมากขึ้น	2.56	0.55	2.51-2.63	มาก
3. การนวดทำให้ระบบไหล เวียนเลือดดีขึ้น	2.48	0.57	2.40-2.53	ปานกลาง-มาก
4. การนวดทำให้หายจากการ เครียดได้	2.33	0.62	2.27-2.41	ปานกลาง
5. การนวดสามารถลดอาการ ปวดเมื่อยได้ดีกว่ากินยา	2.09	0.71	1.99-2.15	น้อย-ปานกลาง
รวม	2.40	0.40	2.36-2.45	ปานกลาง

จากตาราง 6 พบว่ากลุ่มที่ไม่มาใช้บริการนวดไทยมีปัจจัยนำด้านความเชื่อต่อการนวดไทยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อจำแนกตามรายชื่อพบว่าปัจจัยที่มีคะแนนมากที่สุดอยู่ในเรื่องการนวดเป็นศิลปะที่ถ่ายทอดมานาน ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ค่าเฉลี่ย 2.51-2.64 รองลงมาในเรื่องการนวดทำให้ระบบไหลเวียนเลือดดีขึ้น ค่าเฉลี่ย 2.40-2.53 ส่วนที่มีคะแนนต่ำสุดอยู่ในเรื่องการนวดสามารถลดอาการปวดเมื่อยได้ดีกว่ากินยา ค่าเฉลี่ย 1.99-2.15 ตามลำดับ

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับค่านิยมต่อการนวดไทย จำแนกตามรายข้อ และโดยรวมของกลุ่มที่ไม่มาใช้บริการนวดไทย

ค่านิยมต่อการนวดไทย	$\bar{X}$	S.D.	ประมาณค่าเฉลี่ย ประชากรที่ระดับ ความเชื่อมั่น 95%	ระดับ ความคิดเห็น
1. การไปนวดถือเป็นการ สนับสนุนศิลปวัฒนธรรม พื้นบ้าน	2.53	0.60	2.47-2.60	ปานกลาง-มาก
2. การนวดไทยเป็นเรื่องล้ำสมัย	2.46	0.69	2.37-2.52	ปานกลาง
3. คนรุ่นเก่าเท่านั้นจึงจะใช้ บริการนวดไทย	2.18	0.74	2.09-2.26	ปานกลาง
4. หมอนวดไม่มีความรู้พอ ที่จะรักษาอาการ ปวดเมื่อยได้	2.12	0.66	2.02-2.17	ปานกลาง
5. การรักษาอาการปวดเมื่อย ด้วยการนวดดีกว่าทานยา แก้ปวด	2.02	0.71	1.90-2.06	น้อย-ปานกลาง
รวม	2.26	0.34	2.21-2.29	ปานกลาง

จากตาราง 7 พบว่ากลุ่มที่ไม่มาใช้บริการนวดมีค่านิยมต่อการนวดไทยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และจำแนกตามรายข้อพบว่า มีค่านิยมที่ดีถึงดีมากอยู่ในเรื่องการไปนวดถือเป็นการสนับสนุนศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ค่าเฉลี่ย 2.47-2.60

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประมาณค่าเฉลี่ยประชากรของปัจจัยนำด้านการรับรู้ต่อการนวดไทย จำแนกตามรายชื่อ และโดยรวมของกลุ่มที่ไม่ไปใช้บริการนวดไทย

การรับรู้ต่อการนวดไทย	$\bar{X}$	S.D.	ประมาณค่าเฉลี่ย ประชากรที่ระดับ ความเชื่อมั่น 95%	ระดับ ความคิดเห็น
1. ท่านว่าที่ตั้งคลินิกการแพทย์ แผนไทยอยู่ในทำเลที่ เหมาะสม สะดวกแก่การ ไปใช้บริการ	2.54	0.65	2.47-2.62	ปานกลาง-มาก
2. ท่านทราบว่ามีการให้บริการ นวดไทยในคลินิกการแพทย์ แผนไทยระดับตำบล	2.46	0.66	2.39-2.53	ปานกลาง-มาก
3. ผู้ที่ทำหน้าที่หมอนวดมี ความรู้ความสามารถใน การให้บริการ	2.45	0.61	2.37-2.51	ปานกลาง-มาก
4. ท่านสามารถไปใช้บริการ นวดไทยตลอดเวลา แม้ว่า ท่านมีงานประจำที่ต้องทำ	2.03	0.78	1.94-2.11	น้อย-ปานกลาง
รวม	2.37	0.49	2.31-2.42	ปานกลาง

จากตาราง 8 พบว่ากลุ่มที่ไม่ใช้บริการนวดไทยมีปัจจัยนำด้านการรับรู้ต่อการนวดไทย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และจำแนกตามรายชื่อพบว่า มีคะแนนมากที่สุดอยู่ในส่วนที่ตั้งคลินิกการแพทย์แผนไทยอยู่ในทำเลที่เหมาะสม สะดวกแก่การไปใช้บริการ ค่าเฉลี่ย 2.37-2.51 รองลงมาในเรื่องทราบว่ามีการให้บริการนวดไทยในคลินิกการแพทย์แผนไทยระดับตำบล ค่าเฉลี่ย 2.39-2.53 ส่วนคะแนนต่ำสุดอยู่ในเรื่องสามารถไปใช้บริการนวดไทยตลอดเวลา แม้ว่าท่านมีงานประจำที่ต้องทำ ค่าเฉลี่ย 1.94-2.11 ตามลำดับ

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประเมินค่าเฉลี่ยประชากรของปัจจัยสนับสนุน
จำแนกตามรายชื่อและโดยรวมของกลุ่มที่ไม่ไปใช้บริการนวดไทย

การยอมรับของบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ญาติ เพื่อน บุคลากรทางการแพทย์	$\bar{X}$	S.D.	ประมาณค่าเฉลี่ย ประชากรที่ระดับ ความเชื่อมั่น 95%	ระดับ ความคิดเห็น
1. อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) แนะนำท่านไปใช้บริการการนวดไทย	2.54	0.68	2.45-2.61	ปานกลาง-มาก
2. เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีบทบาทในการ สนับสนุนท่านในเรื่องการนวดไทย	2.49	0.64	2.40-2.54	ปานกลาง-มาก
3. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข/อาสาสมัคร สาธารณสุขให้ความรู้ท่านเรื่อง การนวดไทย	2.47	0.69	2.41-2.56	ปานกลาง-มาก
4. ญาติของท่านแนะนำให้ท่าน ใช้บริการการนวดไทย	1.96	0.73	1.86-2.03	น้อย-ปานกลาง
5. เพื่อนบ้านของท่านสนับสนุน แนะนำการให้บริการการนวดไทย	1.91	0.71	1.80-1.96	ปานกลาง
6. ญาติ เพื่อนบ้าน สนับสนุนให้ท่าน ใช้บริการนวดไทยแทนการใช้ยา แก้ปวด	1.86	0.75	1.73-1.89	ปานกลาง
รวม	2.21		2.13-2.24	ปานกลาง

จากตาราง 9 พบว่ากลุ่มที่ไม่รับบริการนวดมีปัจจัยสนับสนุนด้านการยอมรับจากญาติ
เพื่อน บุคลากรทางการแพทย์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อจำแนกตามรายชื่อพบว่าปัจจัย
ที่มีคะแนนมากที่สุดอยู่ในเรื่องอาสาสมัครสาธารณสุขแนะนำให้ไปใช้บริการนวดไทย ค่าเฉลี่ย 2.45-
2.61 รองลงมาในเรื่องเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีบทบาทสนับสนุนเรื่องการนวดไทย ค่าเฉลี่ย 2.40-
2.54 ส่วนที่มีคะแนนต่ำสุดอยู่ในเรื่องเพื่อนบ้านสนับสนุน แนะนำการไปใช้บริการการนวดไทย
ค่าเฉลี่ย 1.80-1.96 ตามลำดับ

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประเมินค่าเฉลี่ยประชากรของปัจจัยเบื้องต้น
การบริการ จำแนกตามรายชื่อ และโดยรวมของกลุ่มที่ไม่ไปใช้บริการนวดไทย

การบริการ	$\bar{X}$	S.D.	ประมาณค่าเฉลี่ย ประชากรที่ระดับ ความเชื่อมั่น 95%	ระดับ ความคิดเห็น
1. ผู้ที่ให้บริการนวดต้องมีความ เชื่อมั่นและทำให้ผู้ไปรับ บริการนวดเกิดความไว้วางใจ และประทับใจในบริการ	2.64	0.58	2.54-2.68	มาก
2. ผู้ที่ให้บริการนวดต้องมีความ เป็นกันเอง และเอื้ออาทร	2.60	0.59	2.52-2.66	มาก
3. ผู้ที่ให้บริการสามารถเป็นที่ ปรึกษาที่ดี ทำให้ผู้รับบริการ เกิดความพึงพอใจ	2.59	0.57	2.50-2.63	มาก
4. ผู้ที่ให้บริการนวดไทยต้อง สามารถให้บริการได้รวดเร็ว ตามที่ต้องการ	2.36	0.65	2.28-2.42	ปานกลาง
5. ค่าบริการนวดในคลินิกการ แพทย์แผนไทยเหมาะสมดี	2.22	0.66	2.14-2.29	ปานกลาง
รวม	2.48	0.45	2.41-2.52	ปานกลาง-มาก

จากตาราง 10 พบว่ากลุ่มที่ไม่รับบริการนวดไทยมีปัจจัยเบื้องต้นการบริการโดยรวม
อยู่ในระดับปานกลาง-มาก และจำแนกตามรายชื่อพบว่าส่วนใหญ่ที่มีคะแนนมากสุดอยู่ในเรื่องผู้ที่
ให้บริการนวดต้องมีความเป็นกันเองและเอื้ออาทร ค่าเฉลี่ย 2.54-2.68 รองลงมาในเรื่องผู้ที่ให้
บริการนวดต้องมีความเป็นกันเองและเอื้ออาทร ค่าเฉลี่ย 2.52-2.66 ส่วนคะแนนต่ำสุดอยู่ในเรื่อง
ค่าบริการนวดในคลินิกการแพทย์แผนไทยเหมาะสมดี ค่าเฉลี่ย 2.14-2.29 ตามลำดับ

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประมาณค่าเฉลี่ยประชากรของปัจจัยเอื้อด้านระยะทาง เวลา ความสะดวก จำแนกตามรายชื่อ และโดยรวมของกลุ่มที่ไม่ไปใช้บริการนวดไทย

ข้อมูลด้านระยะทาง เวลา ความสะดวก	$\bar{X}$	S.D.	ประมาณค่าเฉลี่ย ประชากรที่ระดับ ความเชื่อมั่น 95%	ระดับ ความคิดเห็น
1. สถานที่ตั้งของคลินิกการ แพทย์แผนไทยมีที่จอดรถได้ สะดวกสบาย	2.60	0.58	2.51-2.65	ปานกลาง-มาก
2. มีความสะดวกสบายในการ เดินทางไปรับบริการนวด ไทย	2.56	0.62	2.45-2.60	ปานกลาง-มาก
3. สถานที่ตั้งของคลินิกการ แพทย์แผนไทยไม่ไกล สะดวกต่อการไปใช้บริการ	2.47	0.65	2.36-2.50	ปานกลาง-มาก
4. การไปนวดไม่ได้ใช้เวลา มากจนเกินไป	2.32	0.62	2.25-2.39	ปานกลาง
รวม	2.49	0.50	2.40-2.52	ปานกลาง-มาก

จากตาราง 11 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ไม่ไปใช้บริการนวดไทยมีปัจจัยเอื้อด้านระยะทาง เวลา ความสะดวกในการไปใช้บริการนวดไทยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง-มาก และจำแนกตามรายชื่อพบว่าคะแนนมากที่สุดอยู่ในเรื่องสถานที่ตั้งและคลินิกการแพทย์แผนไทยมีที่จอดรถได้ สะดวกสบาย ค่าเฉลี่ย 2.51-2.65 (รองลงมา) มีความสะดวกสบายในการเดินทางไปรับบริการนวด ในคลินิกการแพทย์แผนไทย ค่าเฉลี่ย 2.45-2.60 ตามลำดับ

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประมาณค่าเฉลี่ยประชากรของปัจจัยเอื้อด้านการได้รับ
ข้อมูลข่าวสาร จำแนกตามรายชื่อ และ โดยรวมของกลุ่มที่ไม่ไปใช้บริการนวดไทย

ด้านการได้รับข้อมูลข่าวสาร	$\bar{X}$	S.D.	ประมาณค่าเฉลี่ย ประชากรที่ระดับ ความเชื่อมั่น 95%	ระดับ ความคิดเห็น
1. ท่านทราบเกี่ยวกับการนวดไทย จากอาสาสมัครสาธารณสุข	2.49	0.70	2.24-2.57	ปานกลาง-มาก
2. ท่านทราบเกี่ยวกับการนวดไทย จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข	2.39	0.74	2.29-2.46	ปานกลาง
3. ท่านทราบเกี่ยวกับการนวดไทย จากผู้ที่ไม่ไปใช้บริการนวด	2.19	0.80	2.07-2.25	ปานกลาง
4. ท่านทราบเกี่ยวกับการนวดไทย จากญาติ เพื่อนบ้าน	2.09	0.73	2.01-2.18	ปานกลาง
5. ท่านทราบเกี่ยวกับการนวดไทย จากการประชุมในหมู่บ้าน	1.92	0.81	1.82-1.99	ปานกลาง
6. ท่านได้รับความรู้เกี่ยวกับการ นวดไทยจากการอ่าน หนังสือพิมพ์	1.57	0.69	1.47-1.62	น้อย-ปานกลาง
7. ท่านได้รับความรู้เกี่ยวกับ การนวดไทยจากวิทยุ	1.53	0.67	1.46-1.60	น้อย-ปานกลาง
รวม	2.03	0.48	1.96-2.07	ปานกลาง

จากตาราง 12 พบว่ากลุ่มที่ไม่ใช้บริการนวดมีปัจจัยเอื้อด้านการได้รับข้อมูลข่าวสาร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และจำแนกตามรายชื่อพบว่าส่วนที่มีคะแนนมากที่สุดอยู่ในเรื่องทราบเกี่ยวกับการนวดไทยจากอาสาสมัครสาธารณสุข ค่าเฉลี่ย 2.24-2.57 รองลงมาในเรื่องทราบเกี่ยวกับการนวดไทยจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ค่าเฉลี่ย 2.29-2.46 ส่วนที่มีคะแนนต่ำสุดอยู่ในเรื่องได้รับความรู้เกี่ยวกับการนวดไทยจากวิทยุ ค่าเฉลี่ย 1.46-1.60 ตามลำดับ

ตาราง 18 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประมาณค่าเฉลี่ยประชากรด้านปัจจัยนำ ปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยเอื้อ โดยรวมของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ไปใช้บริการนวดไทย

ข้อมูลปัจจัย	$\bar{X}$	S.D.	ประมาณค่าเฉลี่ย ประชากรที่ระดับ ความเชื่อมั่น 95%	ระดับ ความคิดเห็น
1. ปัจจัยนำด้านความรู้ ทักษะ ความเชื่อ ค่านิยม การรับรู้	2.29	0.27	2.25-2.31	ปานกลาง
2. ปัจจัยเอื้อด้านการบริการ ระยะทาง เวลา และความ สามารถการได้รับข้อมูล ข่าวสาร	2.28	0.36	2.23-2.31	ปานกลาง
3. ปัจจัยสนับสนุนและการ ยอมรับของบุคคลอื่น ๆ ที่ เกี่ยวข้อง ได้แก่ ญาติ เพื่อน บุคลากรทางการแพทย์	2.20	0.49	2.13-2.24	ปานกลาง

จากตาราง 13 แสดงว่าปัจจัยที่สัมพันธ์กับการใช้บริการนวดไทยโดยรวมพบว่าปัจจัยนำมีคะแนนมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 2.25-2.31 รองลงมาได้แก่ปัจจัยเอื้อ มีคะแนนค่าเฉลี่ย 2.23-2.31 ส่วนที่มีคะแนนต่ำสุดคือปัจจัยสนับสนุนมีคะแนนค่าเฉลี่ย 2.13-2.24 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการไม่มารับบริการการนวดไทย ดังตาราง 14-18

ตาราง 14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยนำด้านความรู้ จํานนตามรายชื่อ และ โดยรวมของกลุ่มที่ไปใช้บริการนวดไทย

ความรู้ต่อการนวดไทย	μ	σ	ระดับ ความคิดเห็น
1. การนวดทำให้ระบบไหลเวียนโลหิตดี	2.76	0.45	มาก
2. การนวดทำให้กล้ามเนื้ออ่อนตัว ป้องกันโรคปวดข้อได้	2.69	0.52	มาก
3. การนวดทำให้หายจากโรคอัมพฤกษ์	2.18	0.76	ปานกลาง
4. การนวดที่ได้ผลจะต้องนวด กด บีบแรง ๆ	2.16	0.84	ปานกลาง
5. ผู้ที่มีโรคประจำตัวไม่เป็นอุปสรรค ต่อการนวด	2.09	0.74	ปานกลาง
รวม	2.38	0.32	ปานกลาง

จากตาราง 14 พบว่ากลุ่มที่ไปรับบริการนวดไทย มีปัจจัยนำด้านความรู้ต่อการนวดไทยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และจํานนตามรายชื่อพบว่าปัจจัยที่มีคะแนนมากสุดอยู่ในเรื่อง การนวดทำให้ระบบไหลเวียนโลหิตดี ค่าเฉลี่ย 2.76 รองลงมาในเรื่องการนวดทำให้กล้ามเนื้ออ่อนตัว ป้องกันโรคปวดข้อได้ ค่าเฉลี่ย 2.69 ส่วนที่มีคะแนนต่ำสุดอยู่ในเรื่องผู้ที่มีโรคประจำตัวไม่เป็นอุปสรรคต่อการนวด ค่าเฉลี่ย 2.09 ตามลำดับ

ตาราง 15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยนำด้านทัศนคติ จำแนกตามรายชื่อ และ โดยรวมของกลุ่มที่ไปใช้บริการนวดไทย

ทัศนคติต่อการนวดไทย	μ	σ	ระดับ ความคิดเห็น
1. การนวดเป็นสิ่งที่มีความดี มีประโยชน์ ต่อสุขภาพ	2.68	50	มาก
2. การนวดไทยทำให้เกิดภาวีสงคม ที่พึงพากันได้	2.52	0.61	มาก
3. การนวดไทยทำให้ไม่ต้องพึ่งยาแก้ปวด	2.52	0.65	มาก
4. การนวดไม่ช่วยให้หายจากอาการ ปวดเมื่อย และคลายเครียดได้	2.09	0.92	ปานกลาง
5. เป็นวัฒนธรรมที่ควรส่งเสริม อนุรักษ์	2.86	0.37	ปานกลาง
รวม	2.54	0.31	มาก

จากตาราง 15 พบว่ากลุ่มที่ไปรับบริการนวดมีปัจจัยนำด้านทัศนคติต่อการนวดไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกตามรายชื่อพบว่าปัจจัยที่มีคะแนนมากสุดอยู่ในเรื่องเป็น วัฒนธรรมที่ควรส่งเสริมอนุรักษ์ ค่าเฉลี่ย 2.86 รองลงมาเรื่องการนวดเป็นสิ่งที่มีความดีมีประโยชน์ ต่อสุขภาพ ค่าเฉลี่ย 2.68 ส่วนที่มีคะแนนต่ำสุดในเรื่องการนวดไม่ช่วยให้หายจากอาการปวดเมื่อย และคลายเครียดได้ ค่าเฉลี่ย 2.09 ตามลำดับ

ตาราง 16 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยนำด้านเชื่อต่อการนวดไทย จำแนกตาม รายชื่อและโดยรวมของกลุ่มที่ไปใช้บริการนวดไทย

ความเชื่อต่อการนวดไทย	μ	σ	ระดับ ความคิดเห็น
1 การนวดทำให้ระบบไหลเวียนเลือดดีขึ้น	2.82	0.39	มาก
2. การนวดเป็นศิลปะที่ถ่ายทอดมานาน ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ	2.80	0.48	มาก
3. การประคบสมุนไพรจะทำให้ผู้ป่วย ไปใช้บริการนวดมากขึ้น	2.73	0.47	มาก
4. การนวดทำให้หายจากอาการเกร็งได้	2.70	0.48	มาก
5. การนวดสามารถลดอาการปวดเมื่อยได้ ดีกว่ากินยา	2.54	0.61	มาก
รวม	2.72	0.31	มาก

จากตาราง 16 พบว่ากลุ่มที่ไปใช้บริการนวดมีปัจจัยด้านความเชื่อต่อการนวดไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่มีคะแนนและจำแนกตามรายชื่อพบว่ามากที่สุดอยู่ในเรื่องการนวดทำให้ระบบไหลเวียนเลือดดีขึ้น ค่าเฉลี่ย 2.82 รองลงมาในเรื่องการนวดเป็นศิลปะที่ถ่ายทอดมานานไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ค่าเฉลี่ย 2.80 ส่วนที่มีคะแนนต่ำสุดอยู่ในเรื่องการนวดสามารถลดอาการปวดเมื่อยได้ดีกว่ากินยา ค่าเฉลี่ย 2.54 ตามลำดับ

ตาราง 17 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยนำด้านค่านิยมต่อการนวดไทย
จำแนกตามรายชื่อ และโดยรวมของกลุ่มที่ไปใช้บริการนวดไทย

ค่านิยมต่อการนวดไทย	μ	σ	ระดับ ความคิดเห็น
1 การไปนวดถือเป็นการสนับสนุนศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน	2.75	0.45	มาก
2 การนวดไทยเป็นเรื่องล้ำสมัย	2.58	0.73	มาก
3 การรักษาอาการปวดเมื่อยด้วยการนวดดีกว่าทานยาแก้ปวด	2.48	0.63	ปานกลาง
4 คนรุ่นเก่าเท่านั้นจึงจะใช้บริการนวดไทย	2.12	0.85	ปานกลาง
5 หมอนวดไม่มีความรู้พอที่จะรักษาอาการปวดเมื่อยได้	2.02	0.79	ปานกลาง
รวม	2.39	0.38	ปานกลาง

จากตาราง 17 พบว่ากลุ่มที่ไปใช้บริการนวดไทยมีปัจจัยนำด้านค่านิยมต่อการนวดไทยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อจำแนกตามรายชื่อพบว่า ปัจจัยนำที่มีคะแนนมากที่สุดอยู่ในเรื่องการไปนวดถือเป็นการสนับสนุนศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ค่าเฉลี่ย 2.75 รองลงมาเรื่อง การนวดไทยเป็นเรื่องล้ำสมัย ค่าเฉลี่ย 2.58 ส่วนที่มีคะแนนต่ำสุดอยู่ในเรื่องหมอนวดไม่มีความรู้พอที่จะรักษาอาการปวดเมื่อยได้ ค่าเฉลี่ย 2.02 ตามลำดับ

ตาราง 18 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยนำด้านการรับรู้ต่อการนวดไทย
จำแนกตามรายชื่อ และโดยรวมของกลุ่มที่ไปใช้บริการนวดไทย

การรับรู้ต่อการนวดไทย	μ	σ	ระดับ ความคิดเห็น
2. ท่านทราบว่ามีการให้บริการ นวดไทย ในคลินิกการแพทย์ แผนไทยระดับตำบล	2.66	0.56	มาก
1. ท่านว่าที่ตั้งคลินิกการแพทย์ แผนไทยอยู่ในทำเลที่เหมาะสม สะดวกแก่การไปใช้บริการ	2.71	0.49	มาก
4. ท่านสามารถไปใช้บริการ นวดไทยตลอดเวลา แม้ว่า ท่านมีงานประจำที่ต้องทำ	2.35	0.73	ปานกลาง
3. ผู้ที่ทำหน้าที่หมอนวดมี ความรู้ความสามารถในการ ให้บริการ	2.66	0.51	มาก
รวม	2.60	0.43	มาก

จากตาราง 18 พบว่ากลุ่มที่ไปใช้บริการนวดมีปัจจัยนำด้านการรับรู้ต่อการนวดไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกตามรายชื่อพบว่าปัจจัยที่มีคะแนนมากที่สุดอยู่ในเรื่องที่ตั้ง คลินิกการแพทย์แผนไทยอยู่ในทำเลที่เหมาะสม สะดวกแก่การไปใช้บริการ ค่าเฉลี่ย 2.71 รองลงมาเรื่องทราบว่ามีการให้บริการนวดไทยในคลินิกการแพทย์แผนไทยระดับตำบล ผู้ที่ทำหน้าที่ หมอนวด มีความรู้ ความสามารถในการให้บริการ ค่าเฉลี่ย 2.66 ส่วนที่มีคะแนนต่ำสุดอยู่ในเรื่อง สามารถไปใช้บริการนวดไทยตลอดเวลา แม้ว่าท่านมีงานประจำที่ต้องทำ

ส่วนที่ 4 สรุปประเด็นสัมภาษณ์ผู้บริหารในคลินิกการแพทย์แผนไทย ดังตาราง 19-23

ตาราง 19 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยสนับสนุน จำแนกตามรายชื่อ และโดยรวมของกลุ่มที่ไปใช้บริการนวดไทย

การยอมรับของบุคคลอื่น ๆ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้แก่ ญาติ เพื่อน บุคลากรทางการแพทย์	μ	σ	ระดับ ความคิดเห็น
1. เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีบทบาทในการ สนับสนุนท่านในเรื่องการนวดไทย	2.57	0.67	มาก
2. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข/อาสาสมัครสาธารณสุข ให้ความรู้ท่านเรื่องการนวดไทย	2.52	0.68	มาก
3. อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) แนะนำ ท่านไปใช้บริการการนวดไทย	2.50	0.70	มาก
4. ญาติ เพื่อนบ้าน สนับสนุนให้ท่านใช้ บริการนวดไทยแทนการใช้ยาแก้ปวด	2.13	0.76	ปานกลาง
5. ญาติของท่านแนะนำให้ท่านใช้บริการ การนวดไทย	2.13	0.71	ปานกลาง
6. เพื่อนบ้านของท่านสนับสนุน แนะนำการ ใช้บริการการนวดไทย	2.04	0.74	ปานกลาง
รวม	2.32	0.48	ปานกลาง

จากตาราง 19 พบว่ากลุ่มที่ไปใช้บริการนวดมีปัจจัยสนับสนุนด้านการยอมรับของบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ญาติ เพื่อน บุคลากรทางการแพทย์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อจำแนกตามรายชื่อพบว่าปัจจัยสนับสนุนที่มีคะแนนมากที่สุดเรื่องเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีบทบาทในการสนับสนุนในเรื่องการนวดไทย มีค่าเฉลี่ย 2.57 รองลงมาเรื่องเจ้าหน้าที่สาธารณสุข/อาสาสมัครสาธารณสุขให้ความรู้การนวดไทย มีค่าเฉลี่ย 2.52 ที่มีคะแนนต่ำสุดอยู่ในเรื่องเพื่อนบ้านสนับสนุนแนะนำการใช้บริการนวดไทย มีค่าเฉลี่ย 2.04

ตาราง 20 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยเอื้อด้านการบริการจำแนกตามรายข้อ และโดยรวมของกลุ่มที่ไปใช้บริการนวดไทย

การบริการ	μ	σ	ระดับ ความคิดเห็น
1. ผู้ที่ให้บริการนวดต้องมีความเชื่อมั่น และทำให้ผู้ไปรับบริการนวดเกิดความไว้วางใจ และประทับใจ ในบริการ	2.82	0.43	มาก
2. ผู้ที่ให้บริการสามารถเป็นที่ปรึกษาที่ดี ทำให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจ	2.79	0.47	มาก
3. ผู้ที่ให้บริการนวดต้องมีความเป็นกันเอง และเอื้ออาทร	2.73	0.53	มาก
4. ผู้ที่ให้บริการนวดไทยต้องสามารถให้บริการได้รวดเร็วตามที่ต้องการ	2.58	0.60	มาก
5. ค่าบริการนวดในคลินิกการแพทย์แผนไทยเหมาะสมดี	2.58	0.59	มาก
รวม	2.71	0.38	มาก

จากตาราง 20 พบว่ากลุ่มที่ไปใช้บริการนวดมีปัจจัยเอื้อด้านการบริการโดยรวมอยู่ในระดับมาก และจำแนกตามรายข้อพบว่าปัจจัยที่มีคะแนนมากที่สุดในเรื่องผู้ที่ให้บริการนวดต้องมีความเชื่อมั่น และทำให้ผู้รับบริการนวดเกิดความไว้วางใจ ค่าเฉลี่ย 2.82 รองลงมาคือ ผู้ที่ให้บริการสามารถเป็นที่ปรึกษาที่ดีทำให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจ ค่าเฉลี่ย 2.79 ส่วนคะแนนต่ำสุดคือ ค่าบริการนวดไทยในคลินิกการแพทย์แผนไทยเหมาะสมดี ผู้ที่ให้บริการนวดไทยต้องสามารถให้บริการได้รวดเร็วตามที่ต้องการ ค่าเฉลี่ย 2.58 ตามลำดับ

ตาราง 21 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยเอื้อด้านระยะทาง เวลา และความ สะดวก จำแนกตามรายชื่อ และโดยรวมของกลุ่มที่ไปใช้บริการนวดไทย

ด้านระยะทาง เวลา และความ สะดวก	μ	σ	ระดับ ความคิดเห็น
1. สถานที่ตั้งของคลินิกการแพทย์ แผนไทยไม่ไกล สะดวกต่อการ ไปใช้บริการ	2.80	0.46	มาก
2. สถานที่ตั้งของคลินิกการแพทย์ แผนไทยมีที่จอดรถได้สะดวกสบาย	2.80	0.46	มาก
3. มีความสะดวกสบายในการเดินทาง ไปรับบริการนวดไทย	2.77	0.53	มาก
4. การไปนวดไม่ได้ใช้เวลามากจน เกินไป	2.52	0.59	มาก
รวม	2.72	0.39	มาก

จากตาราง 21 พบว่ากลุ่มที่ไปใช้บริการนวดไทยมีปัจจัยเอื้อด้านระยะทาง เวลา และ ความสะดวกโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกตามรายชื่อพบว่าปัจจัยที่มีคะแนนมากที่สุดคือ สถานที่ตั้งของคลินิกการแพทย์แผนไทยไม่ไกล สะดวกต่อการไปใช้บริการ สถานที่ตั้งของคลินิก การแพทย์แผนไทยมีที่จอดรถได้สะดวกสบาย มีค่าเฉลี่ย 2.80 รองลงมาคือ มีความสะดวกสบาย ในการเดินทางไปรับบริการนวดไทย มีค่าเฉลี่ย 2.77 ส่วนปัจจัยเอื้อที่ต่ำสุดคือการไปนวดไม่ได้ใช้ เวลามากเกินไป มีค่าเฉลี่ย 2.52 ตามลำดับ

ตาราง 22 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยเอื้อต่อการได้รับข้อมูลข่าวสาร
จำแนกตามรายชื่อ และโดยรวมของกลุ่มที่ไปใช้บริการนวดไทย

การได้รับข้อมูลข่าวสาร	μ	σ	ระดับ ความคิดเห็น
1. ท่านทราบเกี่ยวกับการนวดไทย จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข	2.48	0.74	ปานกลาง
2. ท่านทราบเกี่ยวกับการนวดไทย จากอาสาสมัครสาธารณสุข	2.46	0.70	ปานกลาง
3. ท่านทราบเกี่ยวกับการนวดไทย จากผู้ที่ไปใช้บริการนวด	2.42	0.73	ปานกลาง
4. ท่านทราบเกี่ยวกับการนวดไทย จากญาติ เพื่อนบ้าน	2.20	0.72	ปานกลาง
5. ท่านทราบเกี่ยวกับการนวดไทย จากการประชุมในหมู่บ้าน	2.03	0.89	ปานกลาง
7. ท่านได้รับความรู้เกี่ยวกับการนวด ไทยจากการอ่านหนังสือพิมพ์	1.45	0.71	ปานกลาง
6. ท่านได้รับความรู้เกี่ยวกับการนวด ไทยจากวิทยุ	1.50	0.69	ปานกลาง
รวม	2.09	0.48	ปานกลาง

จากตาราง 22 พบว่ากลุ่มที่ไปใช้บริการนวดไทยมีปัจจัยเอื้อต่อการได้รับข้อมูล
ข่าวสารโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และจำแนกตามรายชื่อพบว่าปัจจัยเอื้อคะแนนมากที่สุดคือ
การทราบเกี่ยวกับการนวดไทยจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ค่าเฉลี่ย 2.48 รองลงมาคือ การทราบเกี่ยว
กับการนวดไทยจากอาสาสมัครสาธารณสุข ค่าเฉลี่ย 2.46 ส่วนคะแนนน้อยที่สุดคือ การได้รับ
ความรู้เกี่ยวกับการนวดไทยจากการอ่านหนังสือพิมพ์ ค่าเฉลี่ย 1.45 ตามลำดับ

ตาราง 23 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านปัจจัยนำ ปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยเอื้อ โดยรวมของผู้ไปใช้บริการนวดไทย

ข้อมูลปัจจัย	μ	σ	ระดับ ความคิดเห็น
1. ปัจจัยนำด้านความรู้ ทักษะ ความเชื่อ ค่านิยม การรับรู้	2.52	0.22	มาก
2. ปัจจัยเอื้อด้านการบริการ ระยะ ทาง เวลา และความสะดวก การได้รับข้อมูลข่าวสาร	2.44	0.32	ปานกลาง
3. ปัจจัยสนับสนุนและการยอมรับ ของบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ญาติ เพื่อน บุคลากร ทางการแพทย์	2.30	0.44	ปานกลาง

จากตาราง 23 แสดงว่าปัจจัยที่สัมพันธ์กับการใช้บริการนวดไทยโดยรวมพบว่า ปัจจัยนำมีคะแนนมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ย 2.52 รองลงมาได้แก่ปัจจัยเอื้อมีคะแนนค่าเฉลี่ย 2.44 ส่วนที่มีคะแนนต่ำสุดคือปัจจัยสนับสนุน ค่าเฉลี่ย 2.3 ตามลำดับ

สรุปการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้บริหารในคลินิกการแพทย์แผนไทย จำนวน 5 คลินิกที่มีการให้บริการนวดไทย อำเภอคอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ สัมภาษณ์ตามประเด็นในแบบสัมภาษณ์พร้อมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำสถานีนามายแห่งละ 2 คน รวม 10 คน และผู้บริหารจัดการในคลินิกการแพทย์แผนไทย คลินิก 2 คน รวม 10 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร จัดการในคลินิกการแพทย์แผนไทยเกี่ยวกับการนวดไทยได้ข้อสรุปตามประเด็นการสัมภาษณ์ดังนี้

นโยบาย

1. ผู้บริหารจัดการในคลินิกการแพทย์แผนไทย ส่วนใหญ่มีความเข้าใจในนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมการนวดไทย ในคลินิกการแพทย์แผนไทยอย่างชัดเจนว่าเป็นการส่งเสริมสนับสนุน อนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิม ให้เหตุผลประกอบ ศักยภาพการนวดไทยสามารถใช้เป็นทางเลือกรักษาอาการปวดเมื่อยเหนียวใช้ยาแก้ปวดที่มีอันตรายต่อสุขภาพ มีส่วนน้อยที่ตอบว่าไม่เข้าใจสาเหตุไม่เคยไปใช้บริการ และไม่ทราบเกี่ยวกับการนวดไทย มาก่อน
2. การดำเนินงานการนวดไทยในคลินิกการแพทย์แผนไทยมีการจัดทำแผนงานโครงการ ส่วนใหญ่จะมีความสอดคล้องกับการปฏิบัติ เช่น การขอรับสนับสนุนงบประมาณจากรัฐและเอกชนความต้องการมาจากการระดมความคิดเห็น (Brain Storm) จากผู้บริหารที่เกี่ยวข้องในคลินิกการแพทย์แผนไทย
3. การติดตามกำกับกับการดำเนินงานการนวดไทยในคลินิกการแพทย์แผนไทยมีเป้าหมายนโยบายส่วนใหญ่ตอบว่า ได้มีการกำกับนิเทศต่อเนื่องชัดเจน แต่จากการสังเกตและตามความเป็นจริงผู้วิจัยในฐานะที่มีบทบาทเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติในสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ มีความเห็นว่าการติดตามนิเทศกำกับการดำเนินงานในคลินิกการแพทย์แผนไทยควรมีความชัดเจนและต่อเนื่องมากกว่านี้ จะทำให้พบปัญหาและประสานแนวทางการแก้ไขให้การดำเนินงานในคลินิกการแพทย์แผนไทยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
4. การบริหารทรัพยากรในการดำเนินงานการนวดไทย เช่น บุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ส่วนใหญ่จะตอบว่า ขาดแคลนงบประมาณและอุปกรณ์ในการดำเนินงานตามประเด็นหัวข้อนี้ ในส่วนของงบประมาณดำเนินการส่วนหนึ่งรัฐบาลโดยสถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข จะสนับสนุนให้เป็นบางส่วนตามแผนงานโครงการที่เสนอขอรับการสนับสนุน และให้บริหารงบประมาณในดำเนินการดำเนินงานคลินิกการแพทย์แผนไทย เป็นบริการพื้นฐานด้านการส่งเสริมสุขภาพที่เน้นให้คนไทย ดูแลสุขภาพด้วยตนเองใน

ระดับชุมชน ผู้บริหารที่ดำเนินงานในคลินิกการแพทย์แผนไทย สามารถเขียนแผนงานโครงการ เพื่อขอรับการสนับสนุนได้

คุณภาพในการให้บริการ (สัมภาษณ์ส่วนเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบล)

เกี่ยวกับคุณภาพในการให้บริการส่วนใหญ่ตอบว่าเห็นด้วยที่หมอนวดที่ให้บริการนวดไทยต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพในการให้บริการ ต้องเป็นผู้ผ่านการอบรมด้านการนวดไทยทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ต้องการให้มีโครงการอบรมฟื้นฟูการนวดไทยทุกปี เพื่อพัฒนาการนวดไทยและเกิดความมั่นใจในการนวดมากขึ้น หมอนวดที่ให้บริการนวดควรสอนทักษะการนวดที่ใช้ในชีวิตประจำวันให้แก่ผู้ใช้บริการนวดไทยด้วย แต่ไม่ควรที่หมอนวดจะไปยุ่งเกี่ยวเรื่องส่วนตัวของผู้มาใช้บริการนวดและหมอนวด ต้องเป็นผู้ที่สามารถให้คำปรึกษาแนะนำที่ดีในเรื่องการนวดไทย

ความสม่ำเสมอในการให้บริการ

ความสม่ำเสมอในการให้บริการ ทราบว่ามีการให้บริการนวดไทยอย่างต่อเนื่องชัดเจน บางคลินิกจะมีการบริการทุกวันช่วงตอนเย็น บางคลินิกบริการนวดทุกวันไม่มีวันหยุด บางคลินิกบริการนวดทุกวันอาทิตย์ และมีการจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบชัดเจน ผลัดเปลี่ยนการอยู่เวร ส่วนของการประชาสัมพันธ์ยังขาดความชัดเจนและต่อเนื่อง

สิ่งแวดล้อม

ในด้านสิ่งแวดล้อมจากการสังเกตร่วมไปด้วยพบว่าโดยภาพรวมแล้วมีการจัดบริเวณทั้งภายในและนอกคลินิกการแพทย์แผนไทยสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย มีการจัดสวนสาธิตตัวอย่างสมุนไพรบริเวณคลินิกการแพทย์แผนไทย ยกเว้นคลินิกการแพทย์แผนไทยตำบลสง่างาม ซึ่งคลินิกตั้งอยู่ในชุมชนหมู่ที่ 3 เนื่องจากขาดงบประมาณดำเนินการ ส่วนที่ตั้งของคลินิกการแพทย์แผนไทยทุกคลินิกมีความเหมาะสมดีมาก ส่วนผู้ที่ให้บริการนวดเป็นผู้ที่มีความเอื้ออาทร มีมนุษยสัมพันธ์ และไม่ตรีที่คัดค้านผู้ใช้บริการนวด สำหรับอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนวดส่วนใหญ่มีไม่ครบ ต้องการสนับสนุน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรให้มีการสนับสนุนงบประมาณเป็นค่าตอบแทนให้หมอนวดที่มาอยู่เวรปฏิบัติหน้าที่ในคลินิกการแพทย์แผนไทย เพราะค่าตอบแทนที่ได้รับจากการแบ่งปันในกิจการดำเนินงานที่คลินิกไม่เพียงพอกับความจำเป็นด้านเศรษฐกิจของหมอนวด ซึ่งมีการระดมครอบครัว
2. ควรให้มีการประชาสัมพันธ์ การให้บริการนวดไทยทุกรูปแบบให้มากขึ้น และมีความต่อเนื่องสม่ำเสมอ
3. ควรให้งบประมาณสนับสนุนเพื่อพัฒนากิจการดำเนินการคลินิกการแพทย์แผนไทย
4. ให้ผู้นำชุมชนให้ความสำคัญทั้งด้านประชาสัมพันธ์/งบประมาณดำเนินการ
5. การให้มีโครงการอบรมฟื้นฟูความรู้ด้านการนวดไทยให้แก่หมอนวดทุกปี